

te bepalen dat men Nederland niet in- of uit mocht zonder verlof van een apart, onder Rauter ressorterend bureau.¹ Wie zich elders wilde vestigen of op zaken- of dienstreis naar het buitenland moest, had echter tevens een stempel van de *Abwehr* nodig. In het kader van die isolering moesten voorts alle buitenlandse missies in juli Den Haag verlaten.

Ook was het de *Abwehr* die in die tijd de ca. vijftienhonderd Franse en Engelse mannelijke staatsburgers tussen zestien en zestig jaar die tijdens de meidagen niet uit ons land weggekomen waren, in een kamp te Schoorl liet interneren; de Franse werden in augustus vrijgelaten, de Engelse korte tijd later naar een kamp in Opper-Silezië overgebracht met uitzondering van de zestien- tot achttienjarigen die men vrijliet.²

Een maatregel als die internering was volkenrechtelijk geoorloofd (de Duitsers waren op hun beurt geïnterneerd in landen als Engeland en Nederlands-Indië) en ook tegen de pogingen van *Abwehr III* om Geallieerde of Nederlandse spionagegroepen op te rollen, kon men uit het oogpunt van het volkenrecht geen bezwaar maken. Daar is evenwel niet alles mee gezegd. Had de *Abwehr* nl. een zaak rond, dan werden de stukken aan de *Sicherheitspolizei* overgedragen en dit betekende dat de *Abwehr* ook in dit soort gevallen waar hij 'correct' optrad, als toeleveringsbedrijf fungeerde van een onderdrukings- en vervolgingsapparaat dat niet alleen geen rekening hield met het volkenrecht maar met geen enkele norm van recht of menselijkheid.

★

Er kwamen in Nederland drie soorten Duitse rechtbanken: militaire, SS en civiele. De militaire werden er drie, ressorterend onder de bevelhebbers van leger, marine en luchtmacht en telkens bestaande uit officieren van een van die drie onderdelen van de *Wehrmacht*; zij waren bevoegd in strafzaken van militairen van het betrokken onderdeel (die varieerden van insubordinatie tot desertie) of van Nederlanders die in enig opzicht tegen de *Wehrmacht* geageerd hadden (bijvoorbeeld belediging van militairen, diefstal ten nadele van de *Wehrmacht*, maar ook vele vormen van illegaal werk).³ Voor het *SS- und Polizeigericht* konden alle leden van de SS of de Duitse politie komen die delicten bedreven hadden alsmede Nederlanders die zich tegen de SS of de Duitse politie hadden verzet. De civiele rechtbanken tenslotte, waren

¹ VO 6/40 (*Verordeningenblad*, 1940, p. 19-20). ² HSSuPF, 168 a; brief, 28 jan. 1964, van S. Woods. ³ VO 12/40 (*Verordeningenblad*, 1940, p. 26-27).